

***Ouders ondersteunen in de
Jeugdgezondheidszorg***

OUDERS ONDERSTEUNEN IN DE JEUGDGEZONDHEIDSZORG

*De stand van zaken van opvoedingsondersteuning in de
jeugdgezondheidszorg anno 2005.*

NIZW Jeugd
Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning

Utrecht, juli 2005

Bert Prinsen
Wieteke de Vries

© 2005 Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn / NIZW Jeugd
Niets uit deze opgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming.

Auteurs

Bert Prinsen

Wieteke de Vries

Deze publicatie is te downloaden vanaf de site www.opvoedingsondersteuning.info

NIZW Jeugd

Postbus 19152

3501 DD Utrecht

telefoon (030) 230 65 61

Fax (030) 230 64 91

Inhoud

1.	<i>Kwaliteitsverbetering van opvoedingsondersteuning in de JGZ</i>	5
2.	<i>Stand van zaken van opvoedingondersteuning in de JGZ</i>	7
3.	<i>Conclusies en aanbevelingen</i>	18
	<i>Literatuur.....</i>	19

Bijlagen

Tabel 1:	Van meest naar minst gebruikte interventie	21
Tabel 2:	Aanbod interventies voor opvoedingsondersteuning in de jeugdgezondheidszorg	22
Tabel 3:	Spreiding van het aanbod interventies voor opvoedingsondersteuning van de jeugdgezondheidszorg over de provincies	26
Tabel 4:	Effectieve dan wel veelbelovende of kansrijke interventies	32

1. Kwaliteitsverbetering van opvoedingsondersteuning in de JGZ

De jeugdgezondheidszorg brengt de uitvoering van het Basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg momenteel op een hoger peil. Opvoedingsondersteuning maakt daar een steeds groter deel van uit, in 2005 extra gestimuleerd door de impuls voor opvoed- en gezinsondersteuning van het ministerie van VWS. In dat perspectief is het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning van NIZW Jeugd van start gegaan met het project '*Effectieve opvoedingsondersteuning in de jeugdgezondheidszorg*'. Geruggesteund door het Fonds Openbare Gezondheidszorg worden in dat project 44 veel gebruikte interventies voor opvoedingsondersteuning beoordeeld op hun kwaliteit en effectiviteit volgens de systematiek van de Databank Effectieve Interventies Jeugd. De resultaten vindt u in de loop van 2005 en 2006 op de website www.jeugdinterventies.nl.

Naast het inzicht in de effectiviteit is het ook relevant om te weten welke organisaties voor jeugdgezondheidszorg (GGD en/of Thuiszorg) in het land de verschillende interventies uitvoeren. Daarom is in december 2004 en januari 2005 een quick scan gedaan van het aanbod opvoedingsondersteuning van de jeugdgezondheidszorg aan ouders van kinderen van 0-19 jaar. De quick scan bouwt voort op eerder onderzoek naar het gebruik van opvoedingsondersteuning in de jeugdgezondheidszorg (Prinsen c.s, 2002; Blokland c.s., 2004) en de database van in Nederland gebruikte interventies, die is aangelegd bij de Databank Effectieve Interventies Jeugd. Daaruit kwam een lijst van 44 in de JGZ toegepaste en beschreven interventies van opvoedingsondersteuning voort. In de lijst is nog gebruik gemaakt van de traditionele indeling van opvoedingsondersteuning in zes functies en nog niet van de indeling, die met de komst van de Wet op de Jeugdzorg vanaf 2005 geldt voor de gemeentelijke functies van opvoed- en gezinsondersteuning.

Een checklist met de bijbehorende vraag om de aangeboden interventies te omcirkelen, is naar de 100 JGZ-biedende instellingen gestuurd. De checklist bestond uit de 44 eerder genoemde interventies voor opvoedingsondersteuning, verdeeld over zes functies van opvoedingsondersteuning:

1. informatie en voorlichting,
2. pedagogische advisering en lichte hulp,
3. signalering,
4. praktische steun,
5. sociale steun en zelfhulp,
6. bevorderen van een stimulerende, pedagogische omgeving.

Bij het invullen van de checklist kon men ook niet in de lijst genoemde, maar wel gebruikte interventies opvoeren. Zodat uiteindelijk informatie is verkregen over het gebruik van 50 interventies.

Er zijn 60 thuiszorginstellingen en 40 GGD-en over heel Nederland met de checklist benaderd. Uiteindelijk hebben 75 instellingen gereageerd, 42 thuiszorginstellingen en 33 GGD-en. De resultaten van deze quick scan zijn in tabellen gezet (zie bijlage 1-3).

Aan de hand van deze tabellen bespreken we in hoofdstuk 2 de volgende punten:

1. Het gebruik van opvoedingsondersteunende interventies in de JGZ.
2. De top tien van meest en minst gebruikte interventies.
3. Het aanbod van thuiszorginstellingen en GGD-en.
4. Verdeling van het aanbod over de zes functies van opvoedingsondersteuning.
5. De rol van de JGZ bij de vijf gemeentelijke taken.
6. Verdeling van de interventies over de verschillende provincies/ spreiding in Nederland.
7. Een vergelijking met eerder en ander onderzoek.
8. De registratie en toegankelijkheid van opvoedingsondersteuning.

Aan de hand van de beschreven resultaten zijn in het laatste hoofdstuk de conclusies over de stand van zaken van de opvoedingsondersteuning in de JGZ geformuleerd en enkele aanbevelingen geformuleerd.

2. Stand van zaken van opvoedingondersteuning in de JGZ

2.1 Meer en minder gebruik

Het gebruik van de 50 interventies van opvoedingsondersteuning in de JGZ loopt zeer uiteen. Pedagogisch advies op maat wordt zeer veel gegeven, sommige oudercursussen nauwelijks. In figuur 1 vindt u de algemene gegevens van de quick-scan, ingedeeld naar het aantal instellingen dat de interventie aanbiedt. In tabel 1 (zie bijlage) zijn de interventies in volgorde gerangschikt naar de mate van toepassing.

Figuur 1. Algemene gegevens verkregen uit de quick scan.

<i>Zeer veel gebruikte interventies (60-75 instellingen)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Pedagogisch advies op maat - Individuele opvoedingsvoorlichting op maat - Themabijeenkomsten - Signalering pedagogische en psychosociale problematiek - Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting - Buurtnetwerk jeugdhulpverlening
<i>Veel gebruikte interventies (45-60 instellingen)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Pedagogisch advies thuis op indicatie - Schriftelijke opvoedingsvoorlichting - Ouder cursus: Opvoeden zó en/of Ouder cursus Opvoeden Zo verder
<i>Gemiddeld gebruikte interventies (30-45 instellingen)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Telefonische consultatie - VTO / Integrale Vroeghulp - Toeleiding naar VVE / Stap In / Move In / Peuterfeliciteitsdienst - Shantala babymassage - Video-hometraining of video-thuis-begeleiding - Hulpmiddelenverstrekking
<i>Beperkt gebruikte interventies (15-30 instellingen)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ouder cursus: voor ouders van peuters - Inbakeren - Preventief zorgteam - Ouder cursus: als je pas een baby hebt - Ouder cursus: beter omgaan met pubers - Gezonde school - Pedagogische hulp aan huis
<i>Weinig gebruikte interventies (0-15 instellingen)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ouder cursus: praten met jonge kinderen - Home-start - Droge bed training - Huiskamervoorlichting via de Tupperwaremethode - Ouder cursus: druk gedrag - Ouder cursus: druktemakers - MIM - Groepsconsultatiebureau (6 of meer consulten in

	groepsverband) - Praktische pedagogische thuishulp - Samen Starten - Spel aan huis - Jij bent belangrijk - Stop de pestkop - Gordoncursus - Triple P - Oudercursus: opvoeden (g)een kunst - Bemoeizorgprogramma Armoede en gezondheid. - Oké: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding - VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding - Mobiel Team - Oudercursus: opvoeden ja maar hoe - Multidisciplinaire teams - Oudercursus: opvoeden leuk en soms lastig - Huiskamervoorlichting 'ook oké' en 'wat nu'. - Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool. - Oudercursus: problemen wie ik? - Wij moeders
--	---

De JGZ biedt veel verschillende interventies aan. Versnippering dreigt! Wat in tabel 1 opvalt, is dat er veel interventies zijn, die weinig gebruikt worden (0-15 instellingen). Dat gaat op voor 27 van de 50 toegepaste interventies. Negen interventies vormen het merendeel van het aanbod van opvoedingsondersteuning in de JGZ.

2.2 De top van de meest en minst gebruikte interventies

Op basis van de gegevens uit tabel 1 ziet de top zes van de meest gebruikte interventies er als volgt uit:

1. Pedagogisch advies op maat
2. Individuele opvoedingsvoorlichting op maat tijdens inloopcontacten of spreekuur
3. Themabijeenkomsten
4. Signalering van pedagogische en psychosociale problematiek
5. Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting op het consultatiebureau of tijdens periodiek geneeskundig onderzoek
6. Buurtnetwerk jeugdhulpverlening

Al deze zes interventies zijn door tenminste 80% van de instellingen (60 instellingen of meer) gebruikt. Het pedagogisch advies op maat, dat door 67 instellingen wordt ingezet, speelt zich af tijdens consulten op het Consultatiebureau, op het spreekuur van de verpleegkundige of arts JGZ, op het Opvoedbureau of in de Opvoedwinkel. Stap-voor-Stap is een methode, die veel wordt gebruikt in deze pedagogische advisering.

In de categorie weinig gebruikt vonden we 28 interventies. Daarvan zijn er 12 die door 1 of 2 instellingen zijn toegepast of door geen enkele instelling zijn genoemd. De top 12 van minst gebruikte interventies ziet er dan als volgt uit:

1. Oudercursus: problemen wie ik?
2. Wij Moeders
3. Oké: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding
4. VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding
5. Mobiel Team
6. Oudercursus: opvoeden ja maar hoe
7. Multidisciplinair Team
8. Oudercursus: opvoeden leuk en soms lastig
9. Huiskamervoorlichting 'ook oké' en 'wat nu'
10. Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool
11. Oudercursus: opvoeden (g)een kunst
12. Bemoeizorgprogramma 'Armoede en gezondheid'.

Bij deze top 12 dient opgemerkt te worden dat er nog acht interventies door slechts 3-7 instellingen zijn genoemd en dus dicht bij top 12 van minst gebruikte interventies liggen. Dat betreft de Gordoncursus, Triple P, Stop de pestkop, Jij bent belangrijk, Samen starten, Spel aan huis, het groepsconsultatiebureau en de praktische pedagogische thuishulp.

2.3 Het aanbod van Thuiszorginstellingen en GGD-en

In Nederland zijn 60 JGZ organisaties aangesloten bij de landelijke organisatie voor thuiszorg (Z-org) en 40 GGD-en zijn lid van GGD Nederland. Van die 100 organisaties hebben 42 thuiszorginstellingen gereageerd en 33 GGD-en.

In tabel 2 is te zien dat een ruime meerderheid van de interventies het vaakst wordt aangeboden door thuiszorginstellingen. Uitzonderingen zijn de volgende interventies: de oudercursus 'Beter omgaan met pubers', de 'droge bed training', het preventief zorgteam en de 'Gezonde School'. Deze interventies worden het vaakst aangeboden door GGD-en. Een kleine groep interventies wordt ongeveer even vaak aangeboden door zowel thuiszorginstellingen als GGD-en, bijvoorbeeld de oudercursussen 'Opvoeden Zo' en 'Opvoeden Zo Verder', de signalering van pedagogische en psychosociale problemen en het buurtnetwerk jeugdhulpverlening.

Met als criterium de gemiddeld en veel gebruikte interventies ziet het profiel van opvoedingsondersteuning voor beide aanbieders er dan als volgt uit:

Figuur 2. Profiel van de aanbieders

<i>Thuiszorg</i>	<i>GGD</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Themabijeenkomsten - Pedagogisch advies op maat - Schriftelijke opvoedingsvoorlichting - Individuele opvoedingsvoorlichting - Pedagogisch advies op indicatie - Gestandaardiseerde opvoedvoorlichting - Signalering - Buurtnetwerk jeugdhulpverlening - Shantala babymassage - Telefonische consultatie - Video-hometraining - Toeleiding naar VVE - Oudercursus Opvoeden zó - Troostkoffer - VTO / Integrale Vroeghulp - Oudercursus: voor ouders van peuters - Inbakeren 	<ul style="list-style-type: none"> - Signalering - Individuele opvoedingsvoorlichting - Buurtnetwerk jeugdhulpverlening - Pedagogisch advies op maat - Gestandaardiseerde opvoedvoorlichting - Themabijeenkomsten - Oudercursus Opvoeden zó - Pedagogisch advies op indicatie - Preventief zorgteam - Gezonde school

2.4 Gemeentelijke functies van opvoedingsondersteuning

Een nadere beschouwing van tabel 1 en 2 leert, dat de jeugdgezondheidszorg de interventies behorend tot de traditionele functies opvoedingsvoorlichting en informatie, pedagogische advisering en lichte hulp en signalering het vaakst aanbiedt. De top zes van meest gebruikte interventies behoren alle zes tot deze drie functies. Verpleegkundigen doen meestal de uitvoering (Buskop-Kobussen en Cox, 2003). Daarbij dient opgemerkt te worden dat er voor de functies praktische steun, sociale steun en zelfhulp en bevorderen van een stimulerende, pedagogische omgeving ook minder interventies beschikbaar zijn. En dat naar de functie coördinatie van zorg, die sinds de invoering van de Wet op de Jeugdzorg tot de gemeentelijke functies van opvoed- en gezinsondersteuning wordt gerekend, niet is gevraagd.

Anno 2005 zijn die gemeentelijke functies (VWS, 2004) als volgt omschreven:

- **Informatie** verstrekken aan ouders, kinderen en jeugdigen over opvoeden en opgroeien;
- **Signaleren** van problemen door instellingen als jeugdgezondheidszorg en onderwijs;
- **Toegang** tot het (gemeentelijk) hulpaanbod, beoordelen en toeleiden naar voorzieningen aan de hand van een 'sociale kaart' voor ouders, kinderen, jeugdigen en verwijzers;
- **Pedagogische hulp** (advisering en lichte hulpverlening), zoals maatschappelijk werk en coachen van jongeren;
- **Coördineren van zorg** in het gezin op lokaal niveau (gezinscoach).

In het kader van de Operatie JONG en de 'Impuls opvoed- en gezinsondersteuning' geeft het ministerie van VWS aan dat van de gemeenten, die plannen gaan maken, wordt verwacht dat ze zoveel mogelijk gebruik maken van effectieve of veelbelovende methoden en structuren (VWS, 2005). In dat kader heeft het NIZW een overzicht gemaakt van effectieve, veelbelovende of kansrijke interventies per gemeentelijke functie voor drie verschillende leeftijdscategorieën van respectievelijk 0-4 jaar, 4-12 jaar en 12-18 jaar (zie tabel 4). Vergelijken we het huidige gebruik van interventies in de JGZ met deze referentielijst dan ziet de stand van zaken per gemeentelijke functie er als volgt uit:

Informatie

In de JGZ worden geen effectieve voorlichtingsinterventies toegepast, domweg omdat ze er niet zijn. Wel worden verschillende veelbelovende dan wel kansrijke interventies uitgevoerd door de thuiszorginstellingen en GGD-en. Voorbeelden zijn: de schriftelijke opvoedingsvoorlichting (groeiboekje, geboortekoffer, veiligheidskaarten) bij 52 instellingen, de pedagogische voorlichting en advisering in de de opvoedwinkels of tijdens de (inloop)sprekuren bij tenminste 66 instellingen en de oudercursus Opvoeden Zo.

Signalering

De signalering van pedagogische en psychosociale problematiek is nog niet als evidence based te beschouwen. Wel worden in de JGZ veelbelovende of kansrijke aanpakken toegepast zoals integrale vroeghulp of de 'Gezonde school en genotmiddelen'. Een enkele GGD gebruikt thans al de door GGD Nederland aanbevolen kwaliteitsmethodiek en instrument voor signalering van pedagogische en psychosociale problematiek door middel van 'De Sterke Kanten en Moeilijkheden Vragenlijst' (SDQ).

Toeleiding

Onder deze gemeentelijke functie worden de Buurtnetwerken jeugdhulpverlening (60 instellingen) en protocollen voor toeleiding naar VVE of bij mishandeling en verwaarlozing (31 instellingen) genoemd. Effectieve noch veelbelovende interventies zijn beschikbaar, omdat daar in algemene zin weinig tot niks over bekend is.

Pedagogische hulp

Bij deze functie worden het pedagogisch spreekuur (66 instellingen), pedagogische thuishulp op indicatie (57 instellingen), video-hometraining (30 instellingen), de opvoedtelefoon (36 instellingen) en de cursus Opvoeden Zo (50 instellingen) het vaakst genoemd door de thuiszorginstellingen en GGD-en. De JGZ is daarmee een prominente aanbieder van licht pedagogische hulp. Daaronder treffen we wel enkele veelbelovende of kansrijke interventies aan, maar er is zeker geen sprake van algehele toepassing van effectieve interventies.

Coördineren van zorg

Dat er op dit gebied niks wordt genoemd door de verschillende thuiszorginstellingen en GGD-en mag geen enkele verwondering wekken, aangezien deze taak tot 2005 niet (expliciet) is benoemd als kerntaak van de opvoedingsondersteuning voor de JGZ. In de quick scan is er dus ook niet naar gevraagd.

Samengevat is allereerst duidelijk dat de verschillende thuiszorginstellingen en GGD-en met name interventies behorend tot de gemeentelijke functies van voorlichting, signalering en licht pedagogische hulp uitvoeren. Uit de quick scan valt verder op te maken, dat vooral kansrijke interventies worden aangeboden door de verschillende instellingen en soms qua effectiviteit veelbelovende. Omdat er nog weinig effectieve interventies beschikbaar zijn, mede omdat er in Nederland nog veel te weinig effectonderzoek is uitgevoerd naar bestaande interventies, worden deze ook zelden genoemd. Uitzondering vormen de 'Gezonde School' en de signalering van pedagogische en psychosociale problematiek door middel van 'De Sterke Kanten en Moeilijkheden Vragenlijst' (SDQ), die door GGD-en worden gebruikt.

2.5 Een vergelijking met eerder en ander onderzoek

In 2002 is er in Nederland en Vlaanderen een onderzoek gedaan naar het aanbod van de JGZ aan ouders van kinderen van 0-4 jaar (Prinsen c.s., 2002). Aan dit onderzoek hebben 60 voornamelijk thuiszorginstellingen meegewerkt. Opvallend is dat de 'Gordoncursus' en 'het groepsconsultatiebureau' in dit onderzoek veel hoger scoorden dan in het huidige onderzoek (20 keer en 24 keer tegenover 3 keer en 7 keer). Anderzijds is te zien dat de 'Shantala Babymassage' in 2005 veel vaker wordt aangeboden dan voorheen (31 keer tegenover 11 keer). De overige uitkomsten uit 2002 zijn in grote lijnen vergelijkbaar met de resultaten uit het huidige onderzoek. Exemplarisch daarvoor is de bevinding, dat ook in 2002 de interventies behorend tot de functies 'Voorlichting en informatie', 'Pedagogische advisering en lichte hulp' en 'Signalering' het vaakst werden aangeboden. Een verschil tussen de twee onderzoeken is dat het onderzoek van Prinsen e.a. (2002) zich heeft gericht op het aanbod in de JGZ voor 0-4 jarigen terwijl het huidige onderzoek is gericht op het aanbod in de JGZ voor 0-19 jarigen. Bovendien heeft het huidige onderzoek naast een aanbodinventarisatie ook gekeken naar de spreiding van het aanbod over Nederland en naar de verdeling van het aanbod tussen de thuiszorginstellingen en GGD-en. Wat betreft de verdeling van de interventies over de verschillende provincies valt op (zie tabel 3) dat in de provincies Noord Holland, Zuid Holland, Gelderland en Noord Brabant de meeste interventies worden aangeboden; in totaal tussen 140 en 190 interventies per provincie. De provincies Groningen en Zeeland bieden de minste interventies aan: in totaal minder de 20 interventies per provincie. De overige provincies (Friesland, Overijssel, Limburg en Utrecht) zitten tussen beide scores in met 40-130 interventies per provincie. Vanuit de GGD en thuiszorg van de provincies Drente en Flevoland zijn geen reacties zijn gekomen. Het is daarom niet bekend wat het aanbod opvoedingsondersteuning in deze provincies is.

Uitvoering basistakenpakket JGZ

In 2004 heeft het Platform JGZ onderzoek gedaan naar de uitvoering van het Basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg (Van der Worp e.a., 2005). In het onderzoek komt onder andere de vraag aan de orde in hoeverre thuiszorgorganisaties en GGD-en per 1-1-2004 hun activiteiten uitvoerden conform het Basistakenpakket? De conclusie uit dat onderzoek is, dat de individugerichte activiteiten in het uniforme deel van het basistakenpakket door op één na alle thuiszorginstellingen worden uitgevoerd en door 90 % van de GGD-en. Activiteiten onder monitoring van de populatie worden

nog lang niet altijd door de JGZ-instellingen geleverd en de monitorresultaten leiden ook niet tot een gerichte keuze voor maatwerkactiviteiten. Wel leveren alle instellingen maatwerkproducten en bijna alle instellingen leveren bij elke maatwerkproductgroep een of meer activiteiten.

Omdat in de quick scan niet specifiek is gevraagd naar de productgroepen uit het basistakenpakket kan niet zonder meer een vergelijking worden gemaakt. Wat betreft het maatwerk kunnen de resultaten van de quick scan worden gelegd naast de resultaten over de uitvoering van productgroep 4, waartoe de opvoedingsondersteuning meestal wordt gerekend. Uit het onderzoek van Van de Worp c.s. (2005) blijkt dat alle JGZ-aanbieders op individueel niveau adviesgesprekken en schriftelijke informatie bieden, onder andere op het gebied van opvoedingsproblemen. Op populatieniveau blijkt dat ongeveer 90 procent van de instellingen voorlichtingsbijeenkomsten en oudercursussen geeft. Kijkend naar de quick scan zien we dat met name individuele adviesgesprekken (minimaal 80 % van de instellingen) en in mindere mate schriftelijke informatie (minimaal 60 % van de instellingen) door de instellingen wordt aangeboden. Wat betreft voorlichtingsbijeenkomsten en oudercursussen scoren met name de themabijeenkomsten (85 % van de instellingen) en de oudercursussen 'Opvoeden zo' en 'Opvoeden zo verder' (ruim 66 %) goed.

Wat betreft het uniforme gedeelte kan een vergelijking gemaakt worden met productgroep 6, in het bijzonder met het aanleggen en volledig bijhouden van het Integraal Dossier JGZ. Uit het onderzoek van het Platform JGZ blijkt dat bijna alle instellingen werken met het integraal dossier. Kijkend naar de quick scan zien we dat het integraal dossier, dat gebruikt wordt bij de signalering van pedagogische en psychosociale problemen, door 62 van de 75 instellingen wordt genoemd. Dat is dus door 82 % van de instellingen. Uit ons onderzoek is niet duidelijk geworden wat de verdeling is tussen het aantal instellingen dat het integraal dossier gebruikt en het aantal instellingen dat andere signaleringinstrumenten gebruikt. Alle instrumenten vielen in ons onderzoek onder één noemer.

2.6 De toegankelijkheid en registratie van opvoedingsondersteuning

Dat de jeugdgezondheidszorg ouders kan ondersteunen met opvoedingsondersteunende interventies is duidelijk. Maar hoe ver reikt die potentie? Hoe staat het met de toegankelijkheid van de JGZ en de opvoedingsondersteunende activiteiten die daar worden geboden? En in welke mate worden al deze activiteiten geregistreerd? Hoewel deze twee vragen geen onderwerp van de quick scan waren, gaan we er hieronder kort op in, omdat ze voor de verdere ontwikkeling van de functie opvoedingsondersteuning in de JGZ wel eens van groot belang zouden kunnen zijn.

Toegankelijkheid

Verheij e.a. (2001) concludeerden in hun onderzoek naar de toegankelijkheid van de JGZ (0-4 jaar) dat 7 % van de ouders van 0-4 jarigen een afstand van meer dan 4 kilometer moet overbruggen naar het dichtstbijzijnde consultatiebureau en dat 9% van de plattelandsbevolking de afstand die zij moeten afleggen naar het

dichtstbijzijnde consultatiebureau te groot vinden. Uit een onderzoek van Burgmeijer & Rijcken (1999) komt een gemiddelde maximale afstand van 7 kilometer naar voren. Daarover stelt Aha (2000) dat 40 % van de ouders een afstand van 7 kilometer een te grote afstand vindt. In stedelijke gebieden is de bereikbaarheid groter dan in landelijke gebieden. Een vergelijking in de tijd leert, dat er de afgelopen jaren een dalende trend is in het aantal consultatiebureau locaties. Verheij e.a. concludeerden ook dat er behoefte lijkt te zijn aan een landelijk registratiesysteem waarin wordt vastgelegd wat er precies wordt geleverd, door welke professionals, aan hoeveel kinderen en hoe vaak. Dit is niet alleen van belang om zicht te krijgen op het bereik, maar ook als basis voor een beter gefundeerde budgetsystematiek.

Uit een onderzoek van Öry (2003) naar de toegankelijkheid van de JGZ (0-4 jaar) voor Marokkaanse en Turkse gezinnen blijkt dat 91,1 % van de onderzochte gezinnen naar het consultatiebureau gaat. 85 % van de kinderen van 1-4 jaar heeft 10 of meer bezoeken aan het consultatiebureau gebracht. Uit deze resultaten kan geconcludeerd worden dat de JGZ goed bereikbaar is voor Marokkaanse en Turkse gezinnen. Uit hetzelfde onderzoek in drie grote steden blijkt ook dat programma's voor opvoedingsondersteuning - gekeken is naar onder meer huisbezoek, oudercursus en pedagogische hulp - deze gezinnen beperkt bereiken. Vaak ligt het bereik onder de 5% en geen enkel programma heeft een bereik dat hoger is dan 11 procent. Bovendien bereiken deze programma's bijna uitsluitend moeders die de Nederlandse taal beheersen. Gelijkluidende geluiden zijn meer te horen. Onderzoek van Pels en de Gruijter (2005), Jonkers (2003), Ten Thije en Prinsen (2002) en Hermanns en Vergeer (2002) maken evenzeer melding van die kloof tussen het aanbod van opvoedingsondersteuning en het feitelijk gebruik, in het bijzonder door allochtone ouders. Dat roept de vraag op wat we weten over dat gebruik. Vanuit registraties ontstaat een gemengd beeld.

Registratie

Ligtermoet en Pennings (2005) gaan in hun rapport '*Registratie van opvoedingsondersteuning: een begin*' in op reeds geregistreerde gegevens en het belang en de knelpunten van het registreren. Ook voor de JGZ gelden wat betreft de registratie van opvoedingsondersteuning een aantal knelpunten. De talrijke verschijningsvormen en het diffuse karakter van opvoedingsondersteuning werken een nauwkeurige, consequente en structurele registratie niet in de hand. Daarbij is registratie niet verplicht, kent de JGZ geen uniforme verrichtingenregistratie en noopt de noodzaak van verantwoording op gemeentelijk niveau nog niet voldoende tot nauwkeurige registratie. Recente ontwikkelingen als de Wet op de Jeugdzorg, de WMO en de gemeentelijke functies van opvoed- en gezinsondersteuning hebben tot op heden nog geen invloed op het belang van registratie voor beleids- en kwaliteitsontwikkeling.

Wat we uit registraties met ROTS - een digitaal registratiesysteem voor opvoedingsondersteuning - wel weten is het volgende:

- In 2002 en 2003 belden ruim 5000 ouders - 80% van de bellers is moeder - met de Opvoedtelefoon, waarvan eenderde de Opvoedtelefoon kent via het groeiboekje.
- Een derde van de klanten belt als de vraag of het probleem minder dan een maand speelt. Meestal wacht men langer: tweederde deel belt pas na meer dan 6 maanden contact.

- De categorieën waarin de meeste vragen of problemen van klanten vallen zijn de aanpak van opvoeding/ouderschap, opvallend gedrag en de emotionele ontwikkeling.
- Het belangrijkste probleem waarover ouders de Opvoedtelefoon bellen is het slaapprobleem. De top 10 ziet er als volgt uit:

<i>Top10</i>	2002	2003
<i>Specifieke vragen/problemen</i>	(N=3970)	(N=3928)
Slaapproblemen	7,6%	7,1%
Bezorgdheid ontwikkeling kind	5,3%	4,9%
Opvoedingsaanpak algemeen	5,3%	4,8%
Straf geven/grenzen stellen	4,5%	4,6%
Niet luisteren/ongehoorzaam	3,3%	3,6%
Koppig/dwars/opstandig	3,4%	3,1%
Informatie over voorziening	3,2%	3,0%
Claimgedrag, aandacht vragen	3,3%	2,9%
Voeding/eetproblemen	2,6%	2,8%
Driftbuien	2,2%	2,4%

- De bijna 300 opvoedbureaus (of -steunpunt of -spreekuur) waarin veel JGZ-instellingen participeren, hebben in 2001, 2002 en 2003 respectievelijk 2910, 3550 en 4422 cases geregistreerd. Iets minder dan de helft van de klanten komt op eigen initiatief, de andere helft komt op aanraden van iemand anders of op verwijzing; dat laatste voornamelijk via het consultatiebureau, de school of de huisarts.
- 80% van de klanten van het opvoedbureau is de moeder. Bij 70% is sprake van een twee-oudergezin, rond 20% heeft een-oudergezin (rond 20%) en 5% een nieuw samengesteld gezin. Ongeveer de helft heeft 2 kinderen, ongeveer eenderde heeft 1 kind en 16% heeft 3 kinderen. Het gaat in 75% van de cases om Nederlandse kinderen, 7% van de vragen of problemen betreft Turkse kinderen en rond 5% Marokkaanse resp. Antilliaanse/Surinaamse kinderen.
- De grootste problemen zijn opvallend gedrag, de aanpak van de opvoeding/het ouderschap en problemen in de emotionele ontwikkeling. Niet luisteren / ongehoorzaamheid staat op nummer één. Naar leeftijdscategorie valt op, dat er:
 1. vaker emotionele ontwikkelingsproblemen (b.v. met slapen) zijn bij kinderen tot 1 jaar;
 2. vaker vragen over of problemen met opvallend gedrag zijn bij 1-4 en bij 5-8 jarigen;
 3. vaker problemen met sociale ontwikkeling/omgeving zijn bij kinderen vanaf 9 jaar;
 4. vaker problemen met de aanpak opvoeding/ouderschap zijn bij pubers vanaf 13 jaar.
 Naar culturele achtergrond valt op dat:
 1. Turkse en Marokkaanse ouders veel meer vragen hebben over de lichamelijke ontwikkeling.
 2. Nederlandse ouders meer vragen hebben over de emotionele ontwikkeling.
 3. Turkse ouders/opvoeders minder vragen hebben over opvallend gedrag.

4. Surinaamse/Antilliaanse ouders meer problemen hebben met de aanpak van opvoeden/ouderschap dan andere ouders.
- De Gordon(r)trainingen - gericht op wederzijds begrip tussen opvoeders en kinderen - worden overal in het land aangeboden door zowel particuliere bureaus als openbare instellingen (thuiszorg / RIAGG). De Stichting Nederlandse Effectiviteits Trainingen (NET) registreerde 3 Gordon®trainingen.

<i>Aantal deelnemers aan Gordon®trainingen</i>		
	2002	2003
Voor ouders	795	649
Voor leidsters kinderopvang	546	333
Voor leerkrachten	304	203

- Eind 2003 waren er verspreid over heel Nederland 14 plaatsen waar het gezondheidsbevorderings- en opvoedingsondersteuning huisbezoekprogramma MIM wordt aangeboden.

<i>MIM-Registratie</i>	2001/2002	2002/2003
Locaties	17	20
Bezoekmoeders	259	289
Percentage allochtone bezoekmoeders	17%	15%
Programmamoeders	514	565
Percentage allochtone programmamoeders	40%	40%

- Aan het huisbezoekprogramma Home-Start, waarin vrijwilligers vriendschappelijk contact, praktische hulp en een luisterend bieden, deden in 2003 in heel het land 1456 gezinnen mee.

<i>Resultaten Home-Start Nederland</i>	2002	2003
Aantal gezinnen die ondersteuning hebben per jaar	1038	1456
Aantal kinderen	2387	3348
Aantal Home-Start vrijwilligers Nederland	777	840
Aantal Home-Start locaties Nederland*	38	47
Aantal Home-Start coördinatoren	42	48
Totaal aantal coördinatie uren per week	804	908

* Gemeenten, of deel van gemeenten die Home-Start aanbieden

- De gezinsgerichte stimuleringsprogramma's Opstapje en Opstap kennen ook groepsbijeenkomsten waar ze onder meer de cursus *Opvoeden: zo!* krijgen. Hiermee bieden de programma's ook opvoedingsondersteuning. In de tabel zijn de deelnamecijfers opgenomen.

<i>Deelnemende gezinnen</i>	2001/2002*	2002/2003*	2003/2004*
<i>Opstap en Opstapje</i>			
Opstap	7596	5119	5500
Opstapje	2787	2040	2000
Totaal	10383	7159	7500

De aantallen zijn op geschat op basis van de respons van de gebruikersenquête in die jaren. De overige gegevens komen uit het Jaarboek 2001 Averroès/VVE programma's

- Tenslotte nog enige cijfers over 'de grootste ouders-community van Nederland': de website van Ouders Online. Globaal is ongeveer eenderde van het aantal vragen aan de deskundigen die meewerken aan Oudersonline een opvoedvraag.

<i>Cijfers Oudersonline</i>	2002	2003
Gemiddeld aantal unieke bezoekers per maand	131500	101271
Gemiddeld aantal pageviews per maand	4500000	4000000
Gemiddeld aantal vragen per maand	975	960

Uit deze cijfers laat zich niet alleen afleiden, dat er slecht geregistreerd wordt. Waar het aanbod wel systematisch wordt uitgevoerd en vooral waar het goed toegankelijk gemaakt wordt voor autochtone en allochtone ouders, neemt het gebruik toe. Want aan vragen over de opvoeding en behoefte aan opvoedingsondersteuning ontbreekt het niet. Een constatering die verpleegkundigen en artsen in de JGZ ook dagelijks doen. Wat opvalt is wel, dat ouders vaak maanden met vragen (of problemen) rondlopen alvorens professionele ondersteuning in te roepen. Op 'problemen hebben met de opvoeding' rust nog steeds een taboe. Ook vanuit de JGZ en in het bijzonder vanuit het consultatiebureau, waar ouders de weg zo gemakkelijk naar weten te vinden, is men er nog niet in geslaagd die drempel voldoende te overwinnen.

3. Conclusies en aanbevelingen

Aan de quick scan naar de stand van zaken van opvoedingsondersteuning in de JGZ heeft 75% van de instellingen meegewerkt. Het is niet duidelijk waarom de overige 25 procent niet heeft meegewerkt. Mogelijk hebben zij de gegevens niet geregistreerd, heeft de checklist hen niet goed bereikt of heeft men geen prioriteit aan de bevraging gegeven.

Het aanbod opvoedingsondersteuning in de JGZ is zeer gevarieerd. Wel beslaan negen interventies het overgrote deel van de activiteiten van opvoedingsondersteuning en zijn er veel (28 van de 50) interventies, die weinig worden gebruikt. Het aanbod is groter vanuit de thuiszorginstellingen dan vanuit de GGD-en. Enerzijds komt dit door het feit dat er meer thuiszorginstellingen zijn dan GGD-en, anderzijds hebben de consultatiebureaus een langere traditie in de ondersteuning van ouders bij de verzorging en opvoeding van kinderen. Qua geografische verspreiding is het aanbod vooral geconcentreerd in de provincies Noord Holland, Zuid Holland, Gelderland en Noord Brabant. Het kleine aanbod opvoedingsondersteuning in bijvoorbeeld de provincies Groningen en Zeeland kan samenhangen met het feit dat er in deze provincies minder thuiszorginstellingen en GGD-en zijn. Het is mogelijk dat ouders de afstand die zij moeten afleggen naar deze instellingen te groot vinden. Waaraan toegevoegd kan worden dat in algemene zin veel ouders nog steeds een drempel ervaren bij het invoeren van professionele hulp bij het opvoeden.

Het aanbod van de JGZ richt zich vooral op de functies voorlichting en informatie, pedagogische advisering en lichte pedagogische hulp en signalering. Dat rechtvaardigt de rol, die de JGZ kan spelen in de gemeentelijke functies voor opvoed- en gezinsondersteuning. Uit de vergelijking van de resultaten van de quick scan met het potentieel aan effectieve, veelbelovende en kansrijke interventies komt naar voren, dat de JGZ nog veel te winnen heeft bij de keuze voor het inzetten van effectieve (of veelbelovende) interventies. Over de toegankelijkheid van het gevarieerde aanbod zijn regelmatig kritische geluiden te horen. Die toegankelijkheid kan veel beter.

De quick scan geeft aanleiding tot de volgende aanbevelingen voor de JGZ over de toekomstige ontwikkeling en uitvoering van het beleid en het aanbod van opvoedingsondersteuning:

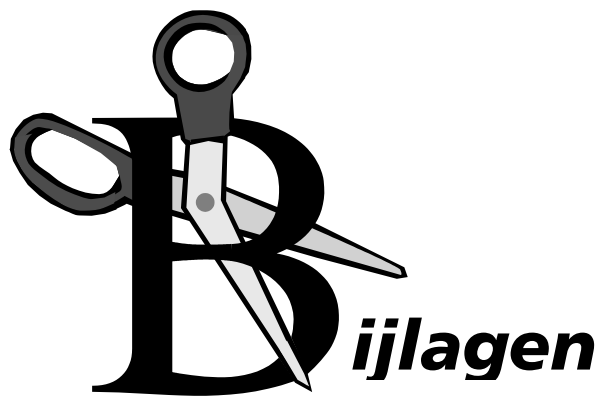
1. Saneer het gevarieerde aanbod:
 - kies voor veel gebruikte en effectieve dan wel veelbelovende interventies
 - stop met weinig gebruikte en niet kansrijke interventies.
2. Componenteer een beperkt, werkzaam, toegankelijk en effectief aanbod:
 - formuleer een richtlijn voor opvoedingsondersteuning
 - zet een onderzoeksprogramma op
 - versterk de sector met pedagogische expertise
 - implementeer effectieve interventies sectorbreed op een logistiek slimme en voor ouders goed toegankelijke manier.
3. Versterk de rol van de JGZ in de gemeentelijke functies voor opvoed- en gezinsondersteuning
4. Werk toe naar een kwaliteitsprogramma opvoedingsondersteuning voor de JGZ

Literatuur

- Blokland, G., B. Prinsen & K. ter Riet (2004). *Goed in je vel zitten. Interventies voor preventie van psychosociale problematiek bij jeugdigen, maatwerk van de GGD*. Utrecht: NIZW / GGD Nederland.
- Buskop-Kobussen, M.P.M.H. & K Cox (2003). Jeugdgezondheidszorg, effectiviteit van de verpleegkundige voorlichting. In: Heijnen-Kaales, Y. *State of the art study van Verzorging en Verpleging*. Eindrapportage, blz 382-425. Maarssen / Utrecht: Elsevier / LEVV.
- Hermanns, J. & M. Vergeer (2002). *Opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering in Nederlandse gemeenten: stand van zaken 2002*. Amsterdam: SCO Kohnstamm Instituut.
- Jonkers, M. (2003). *Een miskende revolutie : het moederschap van Marokkaanse vrouwen*. Amsterdam : Aksant.
- Ligtermoet, I. & T. Pennings. (2005). *Registratie van opvoedingsondersteuning: een begin. Enkele landelijke cijfers uit 2002-2003*. Utrecht: NIZW.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2004). *Opvoed- en opgroeiondersteuning. De rol van de gemeente in het licht van de Wet op de jeugdzorg*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Öry, F.G. (Red.) (2003). *Toegankelijkheid van de Ouder- en Kindzorg voor Marokkaanse en Turkse gezinnen*. Leiden: TNO.
- Pels, T. & M. de Gruijter (2005). *Vluchtelingen gezinnen: opvoeding en integratie : opvoeding en ondersteuning in gezinnen uit Iran, Irak, Somalië en Afghanistan in Nederland*. Assen : Van Gorcum.
- Prinsen, B., Verhegge, K. & I. Ten Thije (2002). *Met ouders samen. Opvoedingsondersteuning in de preventieve zorg in Nederland en Vlaanderen*. Utrecht/ Brussel: NIZW/ Kind en Gezin.
- Prinsen, B., G. Blokland, C. Stigter & H. Dries (Eds). (2004). *Opvoedingsondersteuning in de JGZ. Factsheet. Nummer 2*. Utrecht: NIZW.
- Thije, I. Ten & B. Prinsen (2002). *Een ketting van vragen*. Utrecht: NIZW
- Verheij, R.A., P.F. van Boven & F. Kosterman (2001). *OKZ binnen bereik? De toegankelijkheid van ouder- en kindzorg in geografisch perspectief*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Worp, A. van der, T. Filedt-Weimar & N. Wytzes-Vos (2005). Een onderzoek naar de uitvoering van het Basistakenpakket. *Tijdschrift voor JGZ*, p. 22-25.

Website:

www.opvoedingsondersteuning.info

Tabel 1. Van meest naar minst gebruikte interventie

Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap, tijdens consulten /spreekuur verpleegkundige of arts / Opvoedbureau / Opvoedwinkel)	67x
Individuele opvoedingsvoorlichting op maat (Inloopcontacten / spreekuur)	66x
Themabijeenkomsten (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld)	64x
Signalering pedagogische en psychosociale problematiek (Integraal dossier JGZ, CBCL, KIPPI)	62x
Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het CB / tijdens PGO)	61x
Buurtnetwerk jeugdhulpverlening	60x
Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie	57x
Schriftelijke opvoedingsvoorlichting (Groeiboekje, Peuterbrieven, Geboortekoffertje, Veiligheidskaarten)	52x
Oudercursus: Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder	50x
Telefonische consultatie (Opvoedtelefoon)	36x
VTO / Integrale Vroeghulp	34x
Toeleiding naar VVE / Stap In / Move In / Peuterfelicitedienst en Shantala babymassage	31x
Video-hometraining of video-thuis-begeleiding en Hulpmiddelenverstrekking (Troostkoffer)	30x
Oudercursus: voor ouders van peuters	25x
Inbakeren	23x
Preventief zorgteam	22x
Oudercursus: als je pas een baby hebt	19x
Oudercursus: beter omgaan met pubers	18x
Gezonde school	17x
Pedagogische hulp aan huis	15x
Oudercursus: praten met jonge kinderen en Home-start	12x
Droge bed training	11x
Huiskamervoorlichting via de Tupperwaremethode en	10x
Oudercursus: Druk gedrag en Oudercursus: druktemakers en MIM	
Groepsconsultatiebureau (6 of meer consulten in groepsverband) en Praktische pedagogische thuishulp	7x
Samen Starten en Spel aan huis	6x
Jij bent belangrijk	5x
Stop de pestkop	4x
Gordoncursus en Triple P	3x
Oudercursus: opvoeden (g)een kunst en Bemoeizorgprogramma Armoede en gezondheid.	2x
Oké: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding en VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding en Mobiel Team en Oudercursus: opvoeden ja maar hoe en Multidisciplinaire teams en Oudercursus: opvoeden leuk en soms lastig en Huiskamervoorlichting 'ook oke' en 'wat nu' en Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool.	1x
Oudercursus: problemen wie ik? en Wij moeders	0x

Tabel 2: Aanbod interventies voor opvoedingsondersteuning in de jeugdgezondheidszorg. (N=75)

Opvoedingsondersteunende activiteit	GGD	Thuiszorg	Totaal
<i>Opvoedingsvoorlichting en informatie</i>			
Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het CB / tijdens PGO)	24	37	61
Individuele opvoedingsvoorlichting op maat (Inloopcontacten / spreekuur)	29	37	66
Telefonische consultatie (Opvoedtelefoon)	6	30	36
Themabijeenkomsten (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld)	23	41	64
Groepsconsultatiebureau (6 of meer consulten in groepsverband)	1	6	7
Toeleiding naar VVE / Stap In / Move In / Peuterfeliciteerdienst	3	28	31
Oudercursus voor ouders van peuters	2	23	25
Gordoncursus	0	3	3
Oudercursus Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder	23	27	50
Oudercursus Praten met jonge kinderen	2	10	12
Oudercursus Beter omgaan met pubers	11	7	18
Oudercursus Opvoeden (g) een kunst	0	2	2
Oudercursus Als je pas een baby hebt	3	16	19
Huiskamervoorlichting via de tupperware methode	2	8	10
Schriftelijke opvoedingsvoorlichting (Groeiboekje, Peuterbrieven, Geboortekoffertje, Veiligheidskaarten)	12	40	52

Pedagogische advisering en lichte hulp			
Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap, tijdens consulten op het CB / spreekuur verpleegkundige of arts JGZ / Opvoedbureau / Opvoedwinkel)	27	40	67
Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie	20	37	57
Pedagogische hulp aan huis	6	9	15
Video-hometraining of video-thuis-begeleiding	2	28	30
Druk gedrag: oudercursus	4	6	10
Droge bed-training	7	5	11
Oudercursus `Druktemakers`	1	9	10
Oudercursus `Problemen ...wie ik?`	0	0	0
Opvoedingsondersteunende activiteit	GGD	Thuiszorg	Totaal
Triple P: samenhangende pedagogische voorlichting, advisering en hulp	1	2	3
Oke: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding	0	1	1
VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding	0	1	1
Jij bent belangrijk	0	4	5
Signalering			
Signalering pedagogische en psychosociale problematiek (Integraal dossier JGZ, CBCL, KIPPI)	30	32	62
Buurtnetwerk jeugdhulpverlening	27	33	60
VTO / Integrale Vroeghulp	9	25	34
Mobiel team	0	1	1
Preventief zorgteam	17	5	22

Samen Starten	2	4	6
<i>Praktische steun</i>			
(Shantala) babymassage	0	31	31
Praktische pedagogische thuishulp	0	7	7
Spel aan huis	0	6	6
Bemoezorgprogramma 'Armoede en gezondheid'	1	1	2
Hulpmiddelenverstrekking (Troostkoffer)	3	27	30
Inbakeren	2	21	23
<i>Sociale steun en zelfhulp</i>			
Home-Start	0	12	12
Moeders Informeren Moeders / MIM	0	10	10
Wij Moeders	0	0	0
<i>Bevorderen van een stimulerende, pedagogische omgeving</i>			
Stop de pestkop	4	0	4
Gezonde School	16	1	17
Opvoedingsondersteunende activiteit	GGD	Thuiszorg	Totaal

Overige			
Oudercursus Opvoeden, ja maar hoe	0	1	1
Multidisciplinaire teams	0	1	1
Oudercursus, opvoeden leuk en soms lastig	0	1	1
Huiskamervoorlichting 'Ook oke?' en 'Wat nu?'	1	0	1
Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool	1	0	1

Tabel 3: Spreiding van het aanbod interventies voor opvoedingsondersteuning van de jeugdgezondheidszorg over de provincies

	Noord Holland	Zuid Holland	Zeeland	Friesland	Groningen	Drente	Flevoland	Overijssel	Gelderland	Noord Bra- bant	Limburg	Utrecht	Totaal
Totaal aantal thuiszorginstellingen (Z-org)	10	13	3	3	1	1	2	4	6	8	5	4	60
Totaal aantal GGD-en (GGD-Nederland)	8	8	1	2	1	1	1	3	4	4	4	3	40
Aantal reacties Thuiszorginstellingen	4	7	0	2	1	0	0	5	6	7	5	5	42
Aantal reacties GGD-en	7	7	1	2	0	0	0	4	4	3	2	3	33
Opvoedingsondersteunende activiteit													
Opvoedingsvoorlichting en informatie													
Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het CB / tijdens PGO)	7	11	1	4	1	0	0	8	10	8	6	5	61

Individuele opvoedingsvoorlichting op maat (Inloopcontacten / spreekuur)	12	13	1	3	1	0	0	7	10	9	6	4	66
Telefonische consultatie (Opvoedtelefoon)	6	7	0	3	1	0	0	4	5	4	3	3	36
Themabijeenkomsten (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld)	12	14	1	2	1	0	0	6	9	11	5	3	64
Groepsconsultatiebureau (6 of meer consulten in groepsverband)	1	1	0	0	0	0	0	2	1	2	0	0	7
Toeleiding naar VVE / Stap In / Move In / Peuterfelicitedienst	5	6	0	2	1	0	0	3	7	4	1	2	31
Oudercursus voor ouders van peuters	2	4	0	2	1	0	0	3	2	4	3	4	25
Gordoncursus	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	3
Oudercursus Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder	8	11	1	4	0	0	0	7	7	6	3	3	50
Oudercursus Praten met jonge kinderen	1	0	0	1	0	0	0	2	0	4	4	0	12
Oudercursus Beter omgaan met pubers	1	6	0	3	0	0	0	3	2	1	0	2	18
Oudercursus Opvoeden (g) een kunst	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2

	Noord Holland	Zuid Holland	Zeeland	Friesland	Groningen	Drente	Flevoland	Overijssel	Gelderland	Noord Brabant	Limburg	Utrecht	Totaal
Oudercursus Als je pas een baby hebt	4	2	0	1	0	0	0	3	1	5	1	2	19
Huiskamervoorlichting via de tupperware methode	2	1	0	0	0	0	0	1	4	1	1	0	10
Schriftelijke opvoedingsvoorlichting (Groeiboekje, Peuterbrieven, Geboortekoffertje, Veiligheidskaarten).	7	9	0	2	1	0	0	6	10	9	5	3	52
<i>Pedagogische advisering en lichte hulp</i>													
Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap, tijdens consulten op het CB / spreekuur verpleegkundige of arts JGZ / Opvoedbureau / Opvoedwinkel)	10	15	1	2	1	0	0	7	10	10	6	4	66
Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie	9	11	1	2	1	0	0	8	10	6	5	4	57
Pedagogische hulp aan huis	0	3	1	1	0	0	0	2	3	2	3	0	15
Video-hometraining of video-thuis-begeleiding	5	4	0	2	1	0	0	5	3	6	1	3	30
Druk gedrag: oudercursus	0	4	0	2	0	0	0	0	1	0	2	1	10

Droge bed-training	2	3	1	0	0	0	0	0	2	0	2	1	11
Oudercursus 'Druktemakers'	2	2	0	0	0	0	0	3	1	2	0	1	10
Oudercursus 'Problemen ...wie ik?'	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Triple P: samenhangende pedagogische voorlichting, advisering en hulp	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Oke: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Jij bent belangrijk	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	0	5

Signalering

	Noord Holland	Zuid Holland	Zeeland	Friesland	Groningen	Drente	Flevoland	Overijssel	Gelderland	Noord Brabant	Limburg	Utrecht	Totaal
Signalering pedagogische en psychosociale problematiek (Integraal dossier JGZ, CBCL, KIPPI)	9	13	1	4	1	0	0	8	9	8	4	5	62
Buurtnetwerk jeugdhulpverlening	11	9	0	4	1	0	0	7	11	8	5	4	60
VTO / Integrale Vroeghulp/ Consultatieteam vroegsignalering	6	7	0	2	0	0	0	3	5	6	4	1	34
Mobiel team	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Preventief zorgteam	2	4	0	2	1	0	0	2	4	3	3	1	22
Samen Starten	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	0	6
Praktische steun													
(Shantala) babymassage	3	7	0	1	0	0	0	5	2	6	5	2	31
Praktische pedagogische thuishulp	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	1	1	7
Spel aan huis	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	1	0	6
Bemoeizorgprogramma 'Armoede en gezondheid'	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Hulpmiddelenverstrekking (Troostkoffer)	3	5	0	1	1	0	0	5	4	7	2	2	30
Inbakeren	3	4	0	1	0	0	0	3	3	7	0	2	23
Sociale steun en zelfhulp													
Home-Start	2	0	0	1	0	0	0	2	2	3	2	0	12
Moeders Informeren Moeders / MIM	1	3	0	2	0	0	0	2	1	1	0	0	10
Wij Moeders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bevorderen van een stimulerende, pedagogische omgeving													
Stop de pestkop	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	4
Gezonde School	3	3	0	1	0	0	0	3	2	3	1	1	17

	Noord Holland	Zuid Holland	Zeeland	Friesland	Groningen	Drente	Flevoland	Overijssel	Gelderland	Noord Brabant	Limburg	Utrecht	Totaal
Overige													
Oudercursus Opvoeden, ja maar hoe		1											1
Multidisciplinaire teams		1											1
Oudercursus, opvoeden leuk en soms lastig													
Huiskamervoorlichting 'Ook oke?' en 'Wat nu?'									1				1
Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool									1				1
Totaal	143	189	9	56	14	0	0	122	150	158	90	66	996

Tabel 4. Effectieve dan wel veelbelovende of kansrijke interventies voor 0-4 jarigen

Informatie	0-4 jarigen			
	Schriftelijk	Face to face	Groep	Digitaal
	Groeiboekje Opvoedreeks Wachtkamervoorl. Geboortekoffer <i>Veiligheidskaarten</i>	Opvoedwinkel Inloopspreekuur –JGZ MIM <i>Triple P</i> Instapje Opstap Bij de hand Boekenpret <i>Kaleidoscoop</i> <i>Piramide</i> Spel aan huis	Baby-oudercursus Peuter-oudercursus <i>Opvoeden: zó</i> GroepsCB Kinderthema's thuis Wij Moeders (moedergroepen)	Ouders online Opvoedtelefoon Opvoeding.pagina.nl
Signalering	Traceren	Observeren	Vaststellen	Organiseren
	Kinderen die opvallen Klant in beeld Armoede en gezondheid Meldcode kinder- mishandeling Samenhang in signalering:	Huisbezoek JGZ <i>Samen Starten</i> Voorkomende ouders	<i>NOSI</i> <i>KIPPI</i> SDQ Risicozorg (Frl., DH)	(Buurt)netwerken Zorgcoördinatie Vangnetteam Integrale vroeghulp VTO Zorgprogramma ADHD

Pedagogische hulp	Face to face	Groep	Digitaal	
	Pedagogisch spreekuur Geïndiceerde huisbezoeken <i>VoorZorg (Olds)</i> Oké <i>Videohome-training</i> <i>Home-Start</i> <i>Triple P</i> Jij bent belangrijk Pedagogische hulp aan huis	<i>Oudercursus Opvoeden zó</i> Oudertraining drukke kinderen Droge bed training	CB-online met Pedagogisch advies Opvoedtelefoon	
Toeleiding	Informereren	Verwijzen	Overdragen	Netwerken
	Sociale kaart Ouderinformatiekaart Buurtmoeders Move in / Stap in Peuterfelicitatiedienst	Standaard kindermishandeling Protocollen (KM/ VVE/ Huilbaby, etc)	Voordeurteam JGZ-BJZ	Buurtnetwerk Zorgadviesteam
Coördinatie zorg	Individu	Gezin	Systeem	Keten
	Gezinscoach	Gezinscoach Zorgcoördinator (JGZ, MW, BJZ, GGV, etc.)	Eigen kracht conferentie	Casemanager

Effectieve dan wel veelbelovende of kansrijke interventies voor 4-12 jarigen

	4-12 jarigen			
Informatie	Schriftelijk	Face to face	Groep	Digitaal
	Groeiboekje Opvoedreeks	Opvoedwinkel Inloopspreekuur –JGZ <i>Triple P</i> Rugzak Overstap Startblokken Stap door	<i>Oudercursus</i> <i>Opvoeden: zó</i> Drukke kinderen Fantasia	Ouders online Opvoedtelefoon Opvoeding.pagina.nl Kindertelefoon
Signalering	Traceren	Observeren	Vaststellen	Organiseren
	Kinderen die opvallen Marokkaanse buurtvaders Armoede en gezondheid Meldcode kindermishandeling Samenhang in signalering:	Huisbezoek JGZ Stop (HALT) Voorkomende ouders	<i>NOSI</i> <i>KIPPI</i> SDQ Risicozorg (Frl., DH)	(Buurt)netwerken Zorgcoördinatie Vangnetteam Zorgteam (school, MDT Dordrecht) Integrale vroeghulp VTO Zorgprogramma ADHD

Pedagogische hulp	Face to face	Groep	Digitaal	
	Pedagogisch spreekuur Geïndiceerde huisbezoeken <i>Videohometraining</i> <i>Home-Start</i> <i>KOPP</i> <i>Triple P</i> Match Jij bent belangrijk Pedagogische hulp aan huis Stop 12-min (HALT)	<i>Oudercursus Opvoeden zó</i> Oudertraining drukke kinderen Leefstijl PAD Gordoncursus Taakspel Marietje Kessels Doe effe normaal Thuis op straat	CB-online met pedagogisch advies Opvoedtelefoon	
Toeleiding	Informereren	Verwijzen	Overdragen	Netwerken
	Sociale kaart Ouderinformatiekaart Buurtmoeders	Standaard kindermishandeling Protocollen (VVE, KM, ADHD, etc)	Voordeurteam JGZ-BJZ	Buurtnetwerken Zorgadviesteam
Coördinatie zorg	Individu	Gezin	Systeem	Keten
	Gezinscoach	Gezinscoach Zorgcoördinator (JGZ, MW, BJZ, GGV, etc.)	Eigen kracht conferentie	Casemanager Preventief zorgteam (of schooladviesteam) MD team Weer Samen naar School

Effectieve dan wel veelbelovende of kansrijke interventies voor 12-18 jarigen

	12-18 jarigen			
Informatie	Schriftelijk	Face to face	Groep	Digitaal
	Opvoedreeks	Opvoedwinkel Inloopspreekuur –JGZ Triple P	<i>Oudercursus beter omgaan met pubers</i> Gezonde School (en genotmiddelen)	Ouders online Opvoedtelefoon Opvoeding.pagina.nl
Signalering	Traceren	Observeren	Vaststellen	Organiseren
	Marokkaanse buurtvaders Armoede en gezondheid Gezonde School , incl. meldcode kindermishandeling	Huisbezoek JGZ Schoolmaatschappelijk werk	<i>NOSI</i> SDQ	(Buurt)netwerken Zorgcoördinatie Vangnetteam Zorgteam MD-team
	Samenhang in signalering:	Voorkomende ouders	Risicozorg (Frl., DH)	Zorgprogramma ADHD

Pedagogische hulp	Face to face	Groep	Digitaal	
	Pedagogisch spreekuur Geïndiceerde huisbezoeken VHT KOPP Triple P Toezicht Tien voor toekomst (kortdurend) Tegendraadse jeugd JPP (Jeugd-Preventie-Programma)	<i>Oudercursus beter omgaan met pubers</i> <i>Oudertraining praten met kinderen</i> Levensvaardigheden Thuis op straat	CB-online met ped. Advies Opvoedtelefoon	
Toeleiding	Informereren	Verwijzen	Overdragen	Netwerken
	Sociale kaart	Standaard kindermishandeling Protocollen	Voordeurteam JGZ-BJZ	Zorgadviesteam RMC
Coördinatie zorg	Individu	Gezin	Systeem	Keten
	Gezinscoach	Gezinscoach Zorgcoördinator	Eigen kracht conferentie	Casemanager Zorgteam (school)